

یاسای دهرماله‌کانی شان‌دو سه‌فه‌ر کردن له‌ناو هه‌ریمدا

به‌ناوی خوای گه‌وره میه‌ره‌بان
به‌ناوی گه‌له‌وه
ئه‌نجوومه‌نی نیشتمانیی کوردستانی عێراق
ژماره‌ی بې‌یار: (١٨)
میژووی بې‌یار: ١٩٩٨/١٢/٣

«بې‌یار»

پشت به‌و ده‌سه‌لاته‌ی که به‌پیتی بړگه (٣) ی ماده‌ده (٢) له‌یاسای ژماره (١٠) ی سالی ١٩٩٧ پیمان دراوه و له‌سه‌ر نه‌و به‌مه‌یه‌ی که نه‌نجوومه‌نی نیشتمانیی کوردستانی عێراق له‌دانیشتنی رۆژی ١٩٩٨/١٢/١ ی دا یاساکاری کردووه بې‌یاری دهره‌یتانی نه‌م یاسایه‌ماندا.

یاسای ژماره (٧) ی سالی ١٩٩٨ یاسای دهرماله‌کانی شان‌دو سه‌فه‌ر کردن له‌ناو هه‌ریمدا

«به‌شی یه‌که‌م»

ماده‌ی یه‌که‌م:

حوکه‌کانی نه‌م یاسایه نه‌مانه ده‌گرێته‌وه:
یه‌که‌م - وه‌زیره‌کان و نه‌وانه‌ی له‌ پله‌ی وه‌زیردان.
دووهم - تیکرای کارمه‌ندانێ ده‌ستگاو فه‌رمانگه‌کانی هه‌ریم.

ماده‌ی دووهم:

یه‌که‌م - مه‌به‌ست له‌ (خێزان) بۆ مه‌سه‌له‌ی دهرماله‌کانی سه‌فه‌رکردن نه‌ندانانی خێزانی نه‌و که‌سه‌یه که به‌پیتی شه‌رع له‌سه‌ره‌تی به‌ختیویان بکا و حوکه‌کانی نه‌م یاسایه ده‌یگرێته‌وه.

دووهم - مه‌به‌ست له‌ دهرماله‌ی سه‌فه‌رکردن، نه‌و کرێ و دهرمالانه‌ن که له‌خواره‌دا ناویان هاتووه:

١- کرێی گواستنه‌وه: کرێی هۆبه‌کانی گواستنه‌وه که نه‌و که‌سه‌ی نه‌م یاسایه ده‌یگرێته‌وه ده‌یکه‌وێ له‌کاتی سه‌فه‌رکردنی بۆ نه‌نجامدانی کاریکی ره‌سمی له‌ناوه‌وه و دهره‌وه‌ی سنووری شاره‌وانیدا.

- ب- مهسرهفی شوپن گورین (نفقات التحویل): مهسرهفی گواستننهوهی کارمهند له شوپنیکهوه بو شوپنیککی تر لهدهرهوهی سنووری شارهوانیدا.
- ج- دهرماله‌ی شهوانه: نهو دهرماله‌یه که نهو کهسه‌ی حوکمه‌کانی نه‌م یاسایه ده‌یگریته‌وه ده‌یکه‌وی بو ههر شه‌ویک که له دهره‌وه‌ی جیگای نیشی خو‌ی به‌سه‌ری ده‌با له‌کاتی سه‌فه‌ر کردنییدا بو نه‌نجامدانی کاریککی ره‌سمی که سوکنا و، خواردن و، مهسرهفی گیرفان ده‌گریته‌وه.
- د- دهرماله‌ی گواستننه‌وه‌ی براوه: نهو بره‌پاره‌ی براوه‌ی مانگانه‌یه که به‌گویره‌ی حوکمه‌کانی نه‌م یاسایه ده‌دری له‌به‌رامبه‌ر گه‌ران بو نه‌نجامدانی کاری ره‌سمی له‌ناو سنووری شارهوانیدا.

مادده‌ی سییه‌م:

نه‌وانه‌ی حوکمه‌کانی نه‌م یاسایه ده‌یانگریته‌وه به‌م جو‌ره‌ی خواره‌وه پۆلین ده‌کرتین:

یه‌که‌م - جو‌ری یه‌که‌م: وه‌زیره‌کان و نه‌وانه‌ی له‌پله‌ی وه‌زیری دان.

دووهم - جو‌ری دووهم: خودانی پله‌تایسه‌ته‌کان و نه‌ندامانی دادگای پیتداچوونه‌وه (التمییز) و دادوهر و راویتکاره‌کانی کارمهند له‌سه‌رو‌کایه‌تی نه‌نجوومه‌نی وه‌زیران یان له‌دیوانی وه‌زاره‌ته‌کان و به‌رپه‌به‌ره‌گشتی یه‌کان و نه‌وانه‌ی به‌پله‌ی نه‌وانن و نه‌وانه‌ی نه‌م فه‌رمانانه به‌بریکاری به‌رپه‌به‌ره‌ده‌بن.

سێ یه‌م - جو‌ری سێ یه‌م: نه‌و کارمه‌ندانه‌ی که مانگانه (۲۵۴/۵) دووسه‌دو په‌نجاو چوار دینار و نیوو زیاتر مووچه وه‌رده‌گرن.

چواره‌م - جو‌ری چواره‌م: نه‌و کارمه‌ندانه‌ی که مووچه‌ی مانگانه‌یان له (۲۵۴/۵) دوو سه‌دو په‌نجاو چوار دینار و نیو که‌متره.

«به‌شی دووهم»

مادده‌ی چواره‌م:

- یه‌که‌م - نه‌و کهسه‌ی که به‌وه‌فد ده‌نیردری کرتی گواستننه‌وه‌ی به‌م پتییه‌ی خواره‌وه بو سه‌رف ده‌کرتی:
- ا- جو‌ری یه‌که‌م: گه‌نجینه‌هه‌موو خه‌رجیه‌کانی ده‌گریته‌ نه‌ستو پشت به‌و به‌لگه‌نامانه‌ی که پیشکه‌شیان ده‌کا به‌مه‌رجیک له‌لایه‌ن نه‌وه‌ی که به‌وه‌فد ناردویه‌تی راستیندرابیت.
- ب- جو‌ری دووهم - کرتی نه‌واوی ئوتۆمبیل بو نه‌و شوپنه‌ی که به‌وه‌فد بو‌ی چوووه کرتی گه‌رانه‌وه‌ش.
- ج- جو‌ری سێ یه‌م - کرتی سێ کورسی ئوتۆمبیل بو نه‌و شوپنه‌ی که به‌وه‌فد بو‌ی ناردراوه و به‌پیتچه‌وانه‌وه.
- د- جو‌ری چواره‌م: کرتی دوو کورسی ئوتۆمبیل بو نه‌و شوپنه‌ی که به‌وه‌فد بو‌ی ناردراوه و به‌پیتچه‌وانه‌وه.

ه- نهوهی بهوهفد ناردراوه دهتوانی ئوتومبیلی تایبه تی خوئی بهکار بهیتی ههمان نهو کریتی پی دهری که دهیکهوی بهگویرهی حوکمهکانی نهو یاسایه .

دووهم: نهوهی بهوهفد دهنیردری خهرجی دهکهوی بۆ گویرانهوهی لهمالهکهیهوه بۆ شوینهکانی دهرچوون و گهیشتن لهکاتی ناردن به وهفدو له کاتی گهراوهدا .

سیتیهم - نهگهر نهو کهسهی که نهو یاسایه دهیگرتهوه لهگهڵ خویدا پینداویستی و شتی حکومهتی گویرایهوه خهرجی گواستنهوهکهی بۆ سهرف دهکرت .

بهشی سیتیهم (دهرمالهی شهوانه)

ماددهی پینجهم:

یهکهم: نهوهی بهوهفد دهنیردریته ناوهوهی ههریم خهرجی سوکنای پی دهری ههروهک له خوارهوهدا دهردهکهوی:
جۆر ئوتیل

ا- جۆری دووهم و سیتیهم	پله یهک
ب- جۆری چوارهم	پله دوو

ماددهی شهشم:

یهکهم: بهوهفد چوو دهرمالهی دهکهوی بۆ ههر شهویک که لهکاتی بهوهفدچوونیدا له دهرهوهی بارهگای وهزیفهکهیدا بهسهری دهبا بۆ نهجمادانی کاری رهسمی به گویرهی نهو پیتوانهیهی خوارهوه:
جۆر دهرماله

ا- دووهم	(۱۰۰) دینار بۆ خواردن (۵۰) دینار بۆ گیرفان
ب- سیتیهم و چوارهم	(۸۰) دینار بۆ خواردن (۳۰) دینار بۆ گیرفان (سیتیهم) (۲۰) دینار بۆ گیرفان (چوارهم)

دووهم: نهوهی (تهنسیب یان نینتداب) کرابی بۆ فهرمانییک که دهکهویته دهرهوهی سنووری نهو شارهوانییهی که بارهگای فهرمانهکهی تیدایه دهرمالهی شهوانهی دهکهوی به گویرهی بهندی یهکهم (اولا) بۆ ماوهیهک که له (۶۰) رۆژ زیاتر نهبی .

سیتیهم: بهوهفد چوو دهرمالهی شهوانهی نهو رۆژهی دهکهوی که بۆ بارهگای وهزیفهکهی دهگهریتتهوه دواى ساعات شهشی ئیواره نهگهر له کاتی بهوهفد ناردنیدا نهیا شهویکی بهسهربردبی .

(بهشی چوارهم) خهرجی جی گۆرکئی (نفات التحویل)

ماددهی ههوتهم:

ئوهی ئهم یاسایه دهیگریتهوه خهرجی جی گۆرکئی (نفات التحویل) ی له م بارانهی خواره و هدا ده که وئ: یه کهم - له کاتی دامه زانندا. دووهم - له کاتی گۆزانه وه له وه زیفه یه که وه بۆ وه زیفه یه کی تر له دهره وه ی سنووری شاره وانیدا. سییه م - له کاتی به دو ماهی هاتنی وه زیفه که ی به ههر هۆبه که وه بی (ته نیا کار که ناری «الاستقاله» نه بی) به مه رجیک له شوینی وه زیفه که ی خۆی ته حویل بی بۆ ئه و شوینه ی که هه لیده بژیری بۆ ناکنجی بوون له ماوه یه ک له (۹) نۆ مانگ تیه پر نه کات له میژووی ترازانیه وه (انفکاک) له هه ردوو باری گۆزانه وه به دو ماهی هاتنی خزمه تدا.

ماددهی هه شتەم:

خهرجی جی گۆرکئی (التحویل) نه مانه ده گرتنه وه: یه کهم: کرتی سه فه ر به و هۆی گواستنه وه یه ی که شیاو به تی به بیی حوکمه کانی ئهم یاسایه ، ههروه ها کرتی سه فه ری خیزانه که ی به هه مان ئه و پله یه ی که موسته حه قه . دووهم: خه رجیه پیوسته کان بۆ گۆزانه وه ی خۆی و خیزانه که ی له سوکناکه یه وه بۆ شوینه کانی دهرچوون و گه یشتن. سییه م: خهرجی گواستنه وه ی پیداو یسته کانی خۆبی و خیزانه که ی. چواره م: خهرجی گواستنه وه ی که لوپه له کانی ماله وه وه خهرجی پیچانه وه یان. پینجه م: دهرماله ی شه وانه (سوکنا و خواردن و ، دهرماله ی گیرفان) ته نیا بۆ خۆی به بی خیزانه که ی.

بهشی پینجه م (حوکمه کانی دو ماهی)

ماددهی نۆیه م:

ده کری به وه فدجوو له غه بیری ئه و ئوتیله دابه زئی که بۆ جوۆری ئه و ته رخان کراوه له کاتی سه فه رکردنیدا له گه ل کۆمه له ی نیش (مجموعه العمل) که ره وشه که ی وا ده خوازئی له یه ک ئوتیلدا دابه زن به و هۆیانه ی که وه زیریلن سه رۆکی فه رمانگه ی تایبه تمه ند یان ئه وه ی رایده سپیرن پیی قایل بن.

ماددهی دهیم:

له کاتی به کارهینانی ئۆتۆمبیلی فه‌رمانگه له لایهن به‌وه فدیچوووه ده‌رماله‌ی گواستنه‌وه‌ی بۆ سه‌رف ناکریت.

ماددهی یانزدهیم:

به‌وه فدیچوو ده‌رماله‌ی ده‌که‌وێ نه‌گهر له‌ماوه‌ی به‌وه فدیچوونیدا تووشی پێش هاتیک بوو سوچ له‌وه نه‌بوو، به‌مه‌رجیک له‌لایه‌نێکی ره‌سمی تایبه‌تمه‌نده‌وه نه‌مه‌سه‌لمینی، ته‌واوی نه‌وه‌ی که‌ ده‌یکه‌وێ (الاستحقاق) سه‌رف ده‌کرێ تا نه‌و کاته‌ی ده‌گه‌ریته‌وه‌ باره‌گای وه‌زیفه‌که‌ی.

ماددهی دوانزدهیم:

به‌وه فدیچوو له‌سه‌ریه‌تی لیستیکی نه‌و خه‌رجی وده‌رمالانه‌ی سه‌رفکردنی (وه‌سلی ئۆتیلیش له‌گه‌لدا بێ) له‌ماوه‌ی (٣٠) سی رۆژدا له‌مێژووێ کوتایی هاتنی نه‌رکه‌که‌ی پێشکه‌ش بکات. له‌ (١٠٪) ی بیره‌ پاره‌ی هه‌موو لیسته‌که‌ داده‌شکیندریت بۆ نه‌و که‌سه‌ی که‌ پێشکه‌شی ده‌کات له‌ دوای نه‌و ماوه‌یه‌ی سه‌ره‌وه‌دا.
هه‌روه‌ها بیری (٢٠٪) ی پاره‌ی هه‌موو لیسته‌که‌ داده‌شکیندریت بۆ نه‌و که‌سه‌ی که‌ دوای ماوه‌ی سێ مانگ پێشکه‌شی ده‌کات، ناوه‌رۆکی لیسته‌که‌ سه‌رف ناکریت نه‌گهر دوای ماوه‌ی شه‌ش مانگ پێشکه‌ش بکریت و عوززیکێ ره‌وای له‌گه‌لدا نه‌بیت.

ماددهی سیانزدهیم:

وه‌زیری تایبه‌تمه‌ند یان سه‌رۆکی فه‌رمانگه‌ یا نه‌وه‌ی که‌ رایده‌سه‌پێرن (یخولانه) سه‌رف کردن ده‌راستینێ (بصادق) و بۆی هه‌یه‌ نه‌و بیره‌ پارانه‌ی که‌ پیتی وایه‌ راست نین فستیان بکا یان دایان به‌زینێ له‌گه‌ل به‌یان کردنی هۆبه‌کانیان.

ماددهی چواردهیم:

وه‌زیری دارایی له‌سه‌ریه‌تی رینمایی پتوبست ده‌ره‌یه‌تی بۆ ناسانکردنی جێبه‌جێ کردنی حوکمه‌کانی نه‌م یاسایه‌ و دیاری کردنی ده‌رماله‌ی شه‌وانه‌ی بپراوه‌ بۆ شه‌وانه‌ی ده‌یانگرتنه‌وه‌ له‌و شوێنانه‌ی که‌ نوتیلیان لێ نییه‌ بۆ هه‌وانه‌ویان.

ماددهی پانزدهیم:

کار به‌هیچ ده‌قیق ناکریت که‌ له‌گه‌ل حوکمه‌کانی نه‌م یاسایه‌دا هاوژ بیت.

ماددهی شانزدهیم:

نهنجوومهنی وهزیران لهسه‌ریه‌تی حوکه‌کانی ئم یاسایه جیبه‌جی بکات.

ماددهی هه‌ڤده‌یه‌م:

ئهم یاسایه له رۆژی (١/١/١٩٩٩) وه جیبه‌جی ده‌کریت و له رۆژنامه‌ی ره‌سمیدا بلاو ده‌کرته‌وه.

جوهر نامق سالم

سه‌رۆکی نهنجوومهنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق

(هۆکاری پتیویست)

بۆ نه‌وه‌ی وه‌زاره‌ت و ده‌ستگا‌کانی حکومه‌ت و فه‌رمانگه‌کانی هه‌ریم
نه‌رکه‌کانیان به‌شپوه‌یه‌کی باش به‌رپوه‌ به‌ن و چاکترین خزمه‌تگوزاری
پیتشکه‌ش بکه‌ن و یارگرانی له‌سه‌ر شانی فه‌رمانیه‌ری راسپێردراو به
نه‌نجامدانی نه‌رکی ره‌سمی له‌ غه‌یری شوینی نیشته‌جی بوونی خۆی که‌م
بکه‌نه‌وه و به‌ نرخه‌ باوه‌کانی (السانده‌)ی نیستا له‌ هه‌رێمدا رابه‌گن،
ئهم قانونه‌ یاساکاری کرا.